

KNUD ILLERIS

COORDONATOR

**TEORII CONTEMPORANE
ALE ÎNVĂȚĂRII
AUTORI DE REFERINȚĂ**

Traducere din engleză de Zinaida Mahu

TREI

6	210	Capitolul 8. Învățarea biografică în cadrul noului discurs despre învățarea continuă PETER ALHEIT
	234	Capitolul 9. Ciclurile vieții și ciclurile învățării JOHN HERON
	265	Capitolul 10. Învățarea continuă ca o tehnică a sinelui MARK TENNANT
	286	Capitolul 11. Cultură, minte și educație JEROME BRUNER
	306	Capitolul 12. Experiență, pedagogie și practici sociale ROBIN USHER
	334	Capitolul 13. „Probleme normale de învățare“ ale tinerilor: în contextul convingerilor culturale implicite THOMAS ZIEHE
	362	Capitolul 14. Practica învățării JEAN LAVE
	379	Capitolul 15. O teorie socială a învățării ETIENNE WENGER
	398	Capitolul 16. Învățarea tranzițională și consilierea reflexivă pentru carieră: a învăța pentru a te angaja DANNY WILDEMEERSCH ȘI VEERLE STROOBANTS

Introducere la colecția „Educație și formare”

Transformarea învățării: un proiect pentru România educată

Mai mult ca oricând, tinerii de azi au nevoie, pentru a reuși, de niște minți puternice. Au nevoie de contexte de învățare autentică, de suport și orientare, de o valorizare socială a învățării și de șansa de a transforma lumea prin propriile lor puteri. Nu mai e o noutate pentru nimeni că, pe de o parte, școlile și sistemul de educație joacă un rol determinant în construcția tinereilor generații, dar nici faptul că, pe de altă parte, performanțele din ultimii ani ale tinerilor noștri sunt cel puțin îngrijorătoare. Între multiplele crize cu care se confruntă lumea contemporană, criza educației este una care, chiar dacă mai subtilă și mai puțin vizibilă pe moment, produce deja deficite greu de recuperat și ridică provocări dintre cele mai complexe.

Educația și învățarea nu sunt doar treaba școlii și, așa cum mulți cred încă, responsabilitatea exclusivă a acesteia. Educația e treaba tuturor, pentru că o Românie educată se construiește în familie, la școală, în universitate, dar și la locul de muncă, în

8 activitățile de învățare permanentă sau în orice loc și context care poate contribui la o învățare de calitate. Reușita personală, calitatea vieții sociale și performanța economică pe care ni le dorim sunt vectorii unui proiect pe care îndrăznim să-l denumim cel mai important azi, aici: proiectul României educate¹.

Evaluările internaționale comparative din sistemul preuniversitar (TIMSS, PIRLS, PISA) sau exercițiile de ierarhizare / benchmarking din învățământul superior (ARWU-Shanghai, Quacquarelli-Simmonds World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings sau, mai nou, U-Multirank), precum și examenele și evaluările naționale (mai ales Capacitatea și Bacalaureatul) demonstrează derapaje semnificative nu doar ale performanței academice propriu-zise, dar și ale motivației pentru învățare (vezi în special ultimul raport PISA sau numărul de neprezențați la ultimul examen de bacalaureat). În fața acestei situații, care nu este neapărat de dată foarte recentă, dar care a fost și este încă ignorată masiv la nivelul politicilor educaționale, vedem ca singură soluție o transformare „de jos în sus”, care are în centru o nouă înțelegere a conceptului de învățare, o redefinire a învățării din perspectiva a cel puțin trei realități:

- a. progresele semnificative ale ultimilor ani în domeniul cercetărilor despre învățare, cu accent pe capacitatea de a crea experiențe de învățare autentică, conforme înțelegerii profunde a proceselor și mecanismelor specifice învățării;

---

1 Ideea unui proiect amplu de responsabilitate socială denumit *România educată* a apărut în urma unor reflecții și discuții ale grupului de profesioniști în științele educației (pedagogie) de la Departamentul de Științele Educației al Facultății de Psihologie și Științele Educației (Universitatea din București).

- b. luarea în considerare a caracteristicilor cognitive, sociale și emoționale ale noilor generații de tineri, generații „etichetate” în diverse moduri în literatura de specialitate: nativii digitali, *digikids*, *Millennials*, generația Y etc.;
- c. conectarea educației și a proceselor de învățare din școală cu realitățile sociale, economice, politice și culturale ale lumii contemporane, ale lumii „așa cum e ea”.

Pentru a crea, împreună cu participanții, experiențe de învățare autentică, cei care facilitează aceste procese (profesori, formatori, mentori, coach-i, consilieri, facilitatori) au nevoie de o perspectivă semnificativ actualizată și de o înțelegere profundă a învățării.

Colecția *Educație și formare* a apărut ca urmare a convingerii că pasul cel mai important în creșterea calității proceselor de învățare în familie, în școală, în corporații sau oriunde altundeva, este asigurarea unui suport științific și metodologic solid, relevant și actual. Așadar, oricine dorește să înțeleagă mai bine propriile procese de învățare pentru a le optimiza și oricine este angajat în procesul de a oferi suport și consultanță eficientă în procesele de învățare ale altora este invitat să parcurgă volumele care vor apărea în această colecție.

Colecția *Educație și formare* este, în același timp, o inițiativă academică de a oferi celor interesați suportul teoretic și practic pentru a contribui la creșterea calității învățării, dar și o chemare cu convingere la transformarea personală și socială prin învățare. O chemare la construcția temeinică, ambițioasă, asumată a României educate...

prof. dr. Lucian Ciolan, coordonatorul colecției
București, noiembrie 2014

Introducere

Ideea acestei cărți este de a prezenta o selecție internațională a celor mai importanți teoreticieni contemporani ai învățării într-un singur volum și în propriile lor cuvinte, pentru a oferi o imagine asupra dezvoltărilor și dezbaterilor desfășurate în acest domeniu.

În decursul ultimilor 10–15 ani, învățarea a devenit un subiect-cheie nu doar pentru specialiștii și studenții din domeniul psihologiei, pedagogiei și educației, ci și în contexte politice și economice. Unul dintre motive este faptul că nivelul de educație și de competențe al națiunilor, companiilor și indivizilor este considerat un parametru crucial al competiției pe piața globalizată și în actuala societate a cunoașterii. Este totuși important să subliniem faptul că funcția competitivă a învățării este doar o completare secundară a modernității târzii la funcția primară, bazală, a învățării în calitate de caracteristică esențială a vieții umane.

Învățarea este de asemenea o chestiune foarte complexă și nu există o definiție general acceptată a conceptului. Dimpotrivă, se dezvoltă în mod constant un număr mare de teorii mai mult sau mai puțin specializate sau suprapuse ale învățării, unele dintre ele referindu-se retrospectiv la concepții mai tradiționale,

altele încercând să exploreze noi posibilități și moduri de gândire. Merită totodată să menționăm faptul că, deși învățarea a fost înțeleasă în mod tradițional în principal ca achiziție de cunoștințe și deprinderi, astăzi conceptul acoperă un câmp mult mai larg, care include dimensiunile emoționale, sociale și societale. De exemplu, uneori învățarea este legată de dezvoltarea competențelor, având de-a face cu abilitatea de a gestiona diferite provocări prezente și viitoare din viața profesională și din multe alte domenii practice.

Este, așadar, destul de dificil să obținem o privire de ansamblu asupra situației prezente a teoriilor pe marginea învățării. Tema este, în primul rând, caracterizată de complexitate, fapt care se oglindește și în lunga poveste care stă în spatele apariției acestei cărți.

Această istorie începe în anul 1998, când eu scriam o carte care a fost publicată în 1999 în limba daneză și în 2002 în limba engleză sub titlul *The Three Dimensions of Learning (Cele trei dimensiuni ale învățării)*. După cum am declarat mai târziu, poate un pic sentimental, am simțit această lucrare ca pe „un fel de expediție de descoperire”, fiindcă atunci când am început călătoria, nu aveam nicio idee despre ce voi găsi (Illeris 2007, p. xi).

O parte a acestei călătorii a decurs prin citirea multor scrieri ale teoreticienilor învățării din trecut și din prezent, pentru că am încercat să dezvolt un cadru care să poată acoperi întregul domeniu al învățării într-un mod structurat. Mai târziu, când cartea era deja publicată, am ajuns să cred că s-ar putea să fie o idee bună să adun ceea ce puteam vedea acum că reprezintă articole sau capitole-cheie scrise de diverși teoreticieni, și să le prezint într-un mod care ar putea să formeze o privire de ansamblu pentru studenții și cercetătorii interesați. Aceasta a fost o sarcină mult mai mare

12 decât m-am așteptat. Totuși, un an mai târziu a apărut în limba daneză cartea *Texte despre învățare*, conținând 31 de capitole scrise de autori vechi și noi din 11 țări. Această carte nu a fost publicată niciodată în limba engleză; dimpotrivă, majoritatea capitolelor au fost traduse în daneză din engleză și din alte limbi. Totuși, până acum s-au vândut aproape 10 000 de exemplare, ceea ce este destul de mult pentru o țară mică precum Danemarca.

Câțiva ani mai târziu, am scris încă o carte, intitulată *Adult Education and Adult Learning (Educarea adulților și învățarea la adulți)*, care a apărut în 2003 în daneză și în 2004 în engleză, și povestea s-a repetat. Așa că în 2005, a fost publicată o carte coordoantă de mine, în limba daneză, intitulată *Texte despre învățarea adulților*, conținând 27 de capitole scrise de autori din 11 țări și de trei organizații internaționale (UNESCO, OCDE și UE).

Într-un final, am publicat în 2006 o carte în limba daneză care a apărut în engleză în 2007 cu titlul *How We Learn (Cum învățăm)*. Când această carte a fost lansată în Danemarca, Universitatea Pedagogică din Copenhaga a organizat o conferință de o zi cu Peter Jarvis, Etienne Wenger și cu mine drept vorbitori principali. Conferința a fost un mare succes. Sala a fost plină până la refuz de 420 de participanți, iar în timpul discuției de încheiere ni s-a propus să scriem o carte împreună. Totuși, trei capitole nu sunt suficiente pentru o carte, așa că am mai inclus alte trei capitole relevante (scrise de Jack Mezirow, Yrjö Engeström și Thomas Ziehe), iar această carte a fost publicată în 2007 în limba daneză sub denumirea *Teoriile învățării: șase abordări contemporane*. Și acest volum a devenit rapid foarte popular în Danemarca, în primul an vânzându-se peste 2 000 de exemplare.

Astfel, în cele trei cărți, aveam deja o colecție internațională de 64 de capitole selectate, prezentând diferite concepții asupra

învățării ale unor diverși autori, începând cu Grundtvig în 1838, până la autori de materiale noi-nouțe din 2007. Bazându-mă pe aceasta, am propus editurii Routledge să aleg între 14 și 16 dintre cele mai remarcabile capitole de interes actual și să adaug câteva note. Acea propunere a fost analizată și acceptată, iar procesul de editare și demersurile pentru obținerea aprobărilor necesare au început în prima jumătate a anului 2008.

Cea mai grea întrebare a fost, cu siguranță, ce texte și autori să selectez. În acest context, era nevoie în primul rând de o interpretare clară a ceea ce se înțelege prin „contemporan“. O examinare a materialelor m-a condus spre decizia de a stabili ca dată de început anul 1990 — adică, puteau fi acceptate doar contribuțiile care au apărut pentru prima dată după 1990. Desigur, o limită de acest gen este arbitrară și va exclude întotdeauna unele contribuții care puteau fi considerate atât „contemporane“, cât și importante.

De exemplu, în 1984, David Kolb a publicat cartea sa *Experiential Learning (Învățarea experiențială)* (ca urmare a unei publicații preliminare de Kolb și Fry din 1975), care a avut cu siguranță o contribuție importantă pentru înțelegerea învățării, dar despre care, în opinia mea, nu se prea poate spune că este contemporană sau actuală. Conceptul de „învățare experiențială“ a fost elaborat în continuare de mulți alți autori (cf., de ex., Weil și McGill 1989), iar Peter Jarvis, în această carte și în multe alte scrieri, chiar își începe discuția afirmând că teoria lui Kolb i se pare mult prea simplă pentru a surprinde complexitatea învățării. Alți autori care au avut contribuții importante în anii 1970 și 1980 au fost Chris Argyris și Donald Schön, cu conceptele lor de învățare în „buclă simplă“ și „buclă dublă“ (Argyris și Schön 1978), respectiv de „practician reflexiv“ (Schön

14 1983). De adăugat și Hans Furth cu volumul său *Knowledge As Desire* (1987) (*Cunoașterea ca dorință*).

Pe de altă parte, unii dintre autorii selectați și-au adus primele contribuții cu mult înainte de 1990. Astfel, prima publicație bine-cunoscută a lui Jerome Bruner în acest domeniu datează încă din 1956 (Bruner *et al.* 1956), prima lucrare a lui Thomas Ziehe despre învățarea tinerilor a fost în 1975, Jack Mezirow și-a lansat teoria „învățării transformatoare” în 1978, *The Evolving Self (Sinele în dezvoltare)* a lui Robert Kegan a apărut în 1982, Howard Gardner și-a avansat ideea „inteligențelor multiple” în 1983, Peter Jarvis a început să publice despre învățare în 1987 și disertația lui Yrjö Engeström *Learning by Expanding (Învățarea prin expansiune)* este tot din 1987. În general, majoritatea autorilor din această carte au mai publicat înainte de 1990. Oricum, criteriul crucial a fost ca ei să fi îmbogățit cu lucruri noi și relevante contribuțiile lor teoretice principale de dinainte de 1990.

Celălalt criteriu de selecție se referă la ceea ce poate fi numit „învățare” și „teorie a învățării”. Deciziile mele referitoare la acest aspect se bazează pe definiția conceptului de învățare ca „orice proces care, la organismele vii, duce la schimbări permanente ale capacităților și care nu este datorat doar maturizării biologice sau înaintării în vârstă” (Illeris 2007, p. 3, citat reluat în capitolul meu din această carte). Această definiție foarte deschisă este, după cum o văd eu, aliniată la concepțiile moderne importante asupra învățării, văzută ca un lucru mult mai vast și mai complicat decât în teoria tradițională, unde apare ca o „achiziție de cunoștințe și deprinderi”. Această definiție largită mi-a permis să selectez contribuții variind foarte de mult: de la „Abordările multiple ale înțelegerii” a lui Howard Gardner

până la ideile lui Thomas Ziehe legate de „probleme normale de învățare” și „convingeri culturale implicite”.

Totuși, sunt câteva tipuri de posibile contribuții care au fost evitate. În primul rând, cititorii vor căuta în zadar capitole referitoare în principal la concepția comportamentalistă clasică asupra învățării — în parte, pentru că nu apar multe contribuții novatoare din partea acestei școli și, în parte, pentru că, în viziunea mea, această școală se ocupă de un fragment atât de mic al vastului teren al învățării, încât, în relație cu învățarea umană, e de interes doar referitor la unele domenii foarte speciale: învățarea timpurie, reeducarea și elevii cu dizabilități mentale. În mod similar, sunt și alte domenii ale învățării care odinioară reprezentau cuceriri importante, dar acum au fost preluate de abordări mai cuprinzătoare și mai complicate, cum este, de exemplu, interesul psihologiei gestaltiste pentru învățarea prin rezolvarea de probleme, care astăzi este integrată în abordări ca învățarea experiențială sau învățarea prin practică.

În al doilea rând, am evitat abordările în care interesul pentru învățare este limitat la unele sectoare speciale ale vieții sau ale societății, precum învățarea școlară și în special educarea organizațională (nemaivorbind de „organizația care învață”). Totuși, aceasta nu înseamnă că abordările care au ca punct de plecare, de exemplu, educația adulților sau educația la locul de muncă au fost excluse, dacă înțelegerea lor despre învățare este de interes general.

În al treilea rând, nu am inclus contribuții ale teoriei sistemice, precum cea din lucrările sociologului german Niklas Luhmann (de ex., Luhmann 1995) și ale altor adepți ai săi, pentru că acest tip de abordare mi se pare prea diferit și prea departe de învățarea concretă a vieții de zi cu zi din societatea modernă.

16 Există în acest caz, după cum văd eu, o tendință a caracteristicilor sistemice de a deveni mai importante decât subiecții umani care învață și decât situațiile lor de viață complexe.

În al patrulea rând, am evitat contribuțiile din cercetările moderne asupra creierului. Nu pentru că asemenea abordări mi s-ar părea neinteresante sau neimportante — de fapt le folosesc destul de mult în munca mea —, ci pentru că mi se pare că sunt încă prea specializate pentru a avea statutul de concepții generale asupra învățării.

Toate acestea m-au lăsat cu 16 capitole care alcătuiesc restul acestei cărți. Mai sunt, cu siguranță, mulți alții pe care a trebuit să-i omit pentru ca volumul să nu fie prea scump sau să nu conțină suprapuneri și repetiții.

Următoarea problemă căreia a trebuit să-i fac față în procesul de editare a fost modul de aranjare a acestor 16 capitole. Pentru asta am pornit de la dimensiunile învățării pe care le-am prezentat în contribuția mea. Am pus, așadar, acest capitol pe primul loc, astfel încât cititorul să poată începe prin a se familiariza cu linia de gândire din spatele structurii cărții.

În continuare, am așezat patru capitole care, în moduri foarte diferite, încearcă de asemenea să se refere la și să explice învățarea ca întreg. Acestea sunt primele două capitole scrise de Peter Jarvis și Robert Kegan, care, dintr-o perspectivă existențială, respectiv psihologică, au conturat o teorie generală despre ceea ce este și ce implică învățarea. Acestea sunt urmate de două capitole scrise de Yrjö Engeström și Bente Elkjaer, care sunt mai specifici în abordările lor, având în vedere faptul că reprezintă „școala” teoriei activității, respectiv cea a pragmatismului.

Urmează apoi două contribuții care, deși au o natură holistă evidentă, sunt într-o oarecare măsură orientate mai mult spre

subiectul clasic al conținutului de învățare, adică a ceea ce este învățat de fapt. Acestea sunt capitolele scrise de două dintre cele mai influente figuri din domeniul contemporan al învățării din America: Jack Mezirow, în calitate de creator al teoriei învățării transformatoare, și Howard Gardner, în calitate de creator al teoriei inteligențelor multiple.

De aici, mă îndrept spre dimensiunea stimuloare a învățării, adică abordările teoretice care acordă o atenție specială intereselor, motivațiilor și emoțiilor care stimulează învățarea și dezvoltarea personală pe care o creează învățarea. Eu văd capitolul scris de Peter Alheit, care descrie abordarea biografică a învățării, ca fiind cea mai generală contribuție din acest domeniu. Acesta este urmat de capitolul scris de John Heron, care folosește exemplul învățării pentru a ilustra teoria sa generală a „emoțiilor și personalității”. Mai apoi, vine capitolul scris de Mark Tennant, care discută despre dezvoltarea sinelui în relație cu teorii predominante franceze din curentul postmodernist.

Ultimele șase capitole se concentrează pe dimensiunea interacțională a învățării. Trei dintre ele o fac într-un context pronunțat cultural. Acestea sunt, în primul rând, capitolul scris de Jerome Bruner, care a jucat un rol-cheie în peisajul american al teoriei învățării pentru mai mult de 50 de ani și care a migrat gradual de la un anumit scientism comportamental către o abordare cultural-psihologică. Urmează capitolul scris de Robin Usher, care descrie abordările postmoderniste în relație cu învățarea. Apoi vine capitolul scris de Thomas Ziehe, care sapă adânc la baza condițiilor culturale care asigură astăzi scena învățării pentru tineri.

Ultimele trei capitole ale cărții se referă la învățarea în context social. Jean Lave vorbește despre abordarea învățării prin

18 practică; Etienne Wenger, care a lucrat îndeaproape cu Lave, prezintă „o teorie socială a învățării”; iar în ultimul capitol al cărții, Danny Wildemeersch și Veerle Stroobants dezvoltă un model care ilustrează modul în care o multitudine de influențe sociale diferite sunt implicate în procesele moderne de învățare.

Astfel, cartea îl va purta pe cititor print-o amplă varietate de perspective asupra învățării. Am decis să nu împart cartea în secțiuni, fiecare dintre cele 16 capitole formând cumva o secțiune de sine stătătoare.

Unii cititori s-ar putea să nu fie de acord cu selecțiile și ordonarea pe care le-am făcut, unii s-ar putea să fie dezamăgiți, dar tot ce pot spune este că în procesul de editare am încercat să fiu riguros și să ofer o imagine amplă și adecvată a abordărilor contemporane asupra subiectului învățării. Sper că în acest fel am reușit să creez un volum care poate oferi o privire de ansamblu asupra situației actuale și asupra multitudinii de concepții teoretice asupra învățării, determinându-i astfel pe cititori să abordeze acest subiect în moduri calificate și diferențiate.

Knud Illeris

Bibliografie

Argyris, Chris și Schön, Donald A. (1978): *Organizational Learning: A Theory of Action and Perspective*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Bruner, Jerome S., Goodnow, Jacqueline J. și Austin, George A. (1956): *A Study of Thinking*. New York: Wiley.

- Engeström, Yrjö (1987): *Learning by Expanding: An Activity-Theoretical Approach to Developmental Research*. Helsinki: Orienta-Konsultit.
- Furth, Hans G. (1987): *Knowledge As Desire: An Essay on Freud and Piaget*. New York: Columbia University Press.
- Gardner, Howard (1983): *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Illeris, Knud (2002): *The Three Dimensions of Learning: Contemporary Learning Theory in the Tension Field between the Cognitive, the Emotional and the Social*. Copenhagen: Roskilde University Press & Leicester: NIACE (Ediție americană: Krieger Publishing, Malabar, FL, 2004).
- Illeris, Knud (2004): *Adult Education and Adult Learning*. Copenhagen: Roskilde University Press, and Malabar, FL: Krieger Publishing.
- Illeris, Knud (2007): *How We Learn: Learning and Non-learning in Schools and Beyond*. Londra/New York: Routledge.
- Jarvis, Peter (1987): *Adult Learning in the Social Context*. New York: Croom Helm.
- Kegan, Robert (1982): *The Evolving Self: Problem and Process in Human Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Kolb, David A. (1984): *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kolb, David și Fry, Roger (1975): Toward an Applied Theory of Experiential Learning. În Cary L. Cooper (ed.): *Theories of Group Processes*. Londra: Wiley.

- 20 Luhmann, Niklas (1995/1984): *Social Systems*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Mezirow, Jack (1978): *Education for Perspective Transformation: Women's Re-entry Programs in Community Colleges*. New York: Teachers College, Columbia University.
- Schön, Donald A. (1983): *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Weil, Susan Warner și McGill, Ian (editori) (1989): *Making Sense of Experiential Learning: Diversity in Theory and Practice*. Buckingham: Open University Press.
- Ziehe, Thomas (1975): *Pubertät und Narzissmus*. Frankfurt a. M.: Europäische Verlagsanstalt.

O înțelegere cuprinzătoare a învățării umane

KNUD ILLERIS

Deja în anii 1970, Knud Illeris era bine-cunoscut în țările scandinave pentru implicarea sa în studiile teoretice și practice din cadrul proiectelor sale. El aplica în munca sa teoria învățării printr-o combinație dintre abordarea lui Jean Piaget și așa-numita „teorie critică” a Școlii germano-americe de la Frankfurt, care practic făcea o conexiune între psihologia freudiană și sociologia marxistă. În anii 1990, Illeris s-a întors la vechile preocupări vizând învățarea teoretică, implicând numeroase alte abordări teoretice în înțelegerea generală a învățării, abordare care a fost pentru prima dată prezentată în The Three Dimensions of Learning (Cele trei dimensiuni ale învățării) și mai târziu complet descrisă în How We Learn: Learning and Non-learning in School and Beyond (Cum învățăm: Învățarea și non-învățarea în școală și în afara ei). Capitolul de față prezintă ideile principale ale acestei abordări și este o variantă elaborată a prezentării susținute de Illeris la o conferință din Copenhaga în 2006, când a fost lansată varianta daneză a lucrării How We Learn. Articolul nu a mai fost publicat în limba engleză până acum.

Începând cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, au fost lansate multe teorii și abordări referitoare la înțelegerea învățării. Aceste teorii privesc învățarea din numeroase unghiuri, au platforme epistemologice diferite și un conținut foarte divers. Unele dintre ele au fost actualizate în lumina ultimelor cunoștințe și standarde, dar în general, avem astăzi un tablou de o vastă varietate de abordări și structuri teoretice ale învățării, care sunt mai mult sau mai puțin compatibile sau competitive pe piața academică globală. Ideea de bază a modului de abordare al învățării din acest capitol presupune crearea unei selecții cuprinzătoare a acestor teorii, aducerea de noi aprecieri și perspective și în acest fel construirea unui peisaj general care să poată oferi o înțelegere cuprinzătoare și actuală a domeniului.

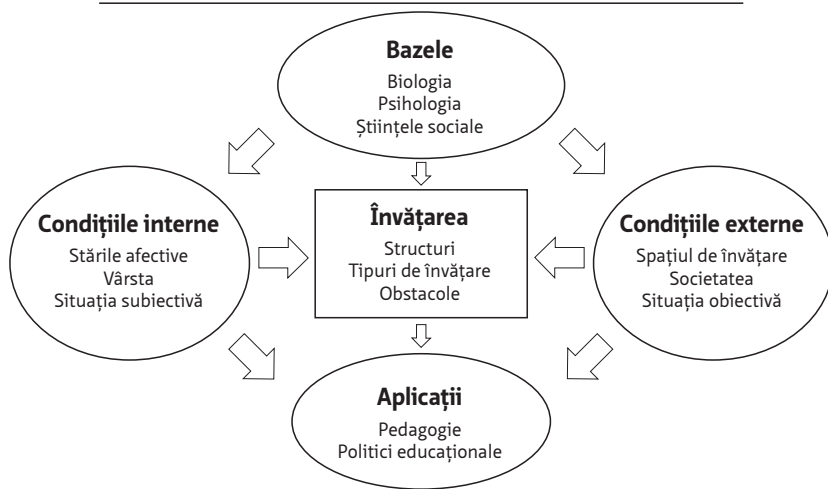
La modul general, învățarea poate fi definită ca fiind *orice proces specific organismelor vii care duce la schimbări permanente ale capacităților și care nu este datorat doar maturizării biologice sau îmbătrânirii* (Illeris 2007, p. 3). Am ales în mod deliberat această formulare foarte deschisă deoarece conceptul învățării include un set extins și complicat de procese și o înțelegere cuprinzătoare nu este doar un aspect al naturii procesului de învățare. Ea trebuie să includă și toate aspectele care influențează și sunt influențate de acest proces. Figura 1.1 prezintă principalele domenii implicate și interconexiunile dintre ele.

În vârful structurii am plasat bazele teoriei învățării, adică domeniile științifice care, în opinia mea, trebuie să stea la baza dezvoltării unei construcții cuprinzătoare și coerente a teoriei.

STRUCTURA TEORIEI

Figura 1.1 Principalele domenii ale teoretizării învățării.

Acestea cuprind toate condițiile psihologice, biologice și sociale implicate în orice proces de învățare. Dedesubt este secțiunea centrală care reprezintă învățarea propriu-zisă, inclusiv procesele și dimensiunile ei, diferite tipuri de învățare și obstacolele cu care se confruntă, care pentru mine reprezintă elementele principale ale înțelegerii învățării. Urmează condițiile interne și externe specifice, care nu doar influențează, ci sunt implicate în mod direct în învățare. La final, aplicațiile posibile ale învățării sunt de asemenea prezente. În continuare voi vorbi despre aceste cinci domenii și voi evidenția cele mai importante caracteristici ale fiecăruia.